

GRZEGORZ SPYCHALSKI

WKŁAD PROFESORA MARKA KŁODZIŃSKIEGO W ROZWÓJ WYDZIAŁU EKONOMIKI I ORGANIZACJI GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ AKADEMII ROLNICZEJ W SZCZECINIE

*Być albo nie być – oto jest pytanie
Czyż szlachetniejszym jest znieść świadomie
Wściekłego losu pociski i strzały
Czy za broń porwać – przeciw morzu zgryzot
Aby odparte znikły – umrzeć*

Wiliam Shakespeare

WSTĘP

Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej powstał w 1987 roku z połączenia potencjału osobowego i organizacyjnego dwóch instytutów: Instytutu Ekonomiki, Organizacji i Kierowania oraz Instytutu Nauk Społecznych. Celem jego utworzenia było rozszerzenie zakresu kształcenia studentów Akademii Rolniczej o problematykę ekonomiczną oraz stworzenie ośrodka badawczego ekonomiki rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

Był to okres głębokiego kryzysu gospodarczego, niedoborów na rynku żywnościowym i stopniowego upadku systemu gospodarki centralnie sterowanej. Te uwarunkowania rzeczywistości mobilizowały kadrę naukową do analizy zachodzących procesów i tworzenia opracowań obiektywnie opisujących przekształcenia systemowe.

Powiększyła się rola nauk ekonomicznych, a studenci oprócz wiedzy technologicznej i przyrodniczej oczekiwali na przekazywanie wiedzy i umiejętności z zakresu nauk społecznych.

Utworzenie nowego wydziału zapoczątkowało rozwój ważnego ośrodka dydaktyczno-badawczego w Polsce Północno-Zachodniej, gdzie struktura produk-

cji rolniczej i charakterystyka gospodarstw rolnych wymagały specyficznego podejścia naukowego.

Twórczy przedstawiciele środowiska ekonomistów rolnych spoglądali na powstawanie tego ośrodka z zaciekawieniem i życzliwością. Widząc jego potencjał i determinację rozwojową, próbowali nawiązać pierwsze kontakty i wspomagać działalność swymi umiejętnościami. Wśród tej grupy znajdował się Profesor Marek Kłodziński, wybitny naukowiec, otwarty na współpracę i chętnie wspomagający nowe inicjatywy.

Ale wówczas, pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, nikt nie przypuszczał, że stanie się Pan Profesor jednym z filarów rodzącego się ośrodka szczecińskiego.

Jak do tego doszło?

TRUDNE POCZĄTKI

W pierwszym etapie aktywności Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej w jego strukturze organizacyjnej funkcjonowały zakłady: Ekonomiki i Organizacji Produkcji Zwierzęcej, Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Rybnej oraz Ergonomii. Zarówno działalność dydaktyczna, jak i badawcza tych jednostek wynikały z prowadzonych wcześniej projektów koordynowanych w ramach Instytutu Ekonomii, Organizacji i Kierowania przez jego dyrektora prof. dr. hab. Zygmunta Dowgiałę. Dnia 15 lutego 1991 roku Rada Wydziału podjęła uchwałę o połączeniu tych jednostek w Katedrę Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej. Prowadziła ona programy badawcze w następujących obszarach:

- system informatyczny analizy efektywności produkcji w przedsiębiorstwach rolnych regionu z bankami danych,
- scenariusze i uwarunkowania rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej,
- system informacyjny w kierowaniu produkcją bydła mlecznego,
- model restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki żywnościowej w gminie,
- model doradztwa ekonomiczno-organizacyjnego regionu.

Projekty badawcze były finansowane w ramach Centralnych Programów Badawczo-Rozwojowych (CPBR) i odnosiły się w większości do wielkotowarowego systemu produkcji rolniczej o wysokiej intensywności gospodarowania. Modelowanie ekonometryczne było metodą badawczą wykorzystywaną przez zespoły naukowców w tych projektach, a wyniki analiz prezentowano w monografiach zwartych i materiałach konferencyjnych.

Katedra w okresie transformacji systemowej zaczęła analizować zachodzące procesy przekształceń rolnictwa i gospodarki żywnościowej w nowych warunkach rynkowych. Jej przedmiotem zainteresowania stał się łańcuch gospodarki żywnościowej, rozpoczynający się u producenta środków do produkcji rolniczej, a kończący się na etapie konsumpcji artykułów żywnościowych. Warunkiem prawidłowego funkcjonowania tego łańcucha jest rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja społeczno-ekonomiczna obszarów wiejskich nie tylko w ramach produkcji rolniczej.

To są zagadnienia, które interesowały Profesora dr. hab. Marka Kłodzińskiego w toku jego rozwoju naukowego i którym poświęcał wiele uwagi w swoich interesujących publikacjach.

W związku z tym Katedra Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej staje się jednostką organizacyjną Wydziału, gdzie koncentruje się współpraca Profesora Kłodzińskiego. Uczestnictwo w konferencjach naukowych, seminariach i innych formach wymiany myśli naukowej zbliża ośrodek szczeciński do warszawskiego, a profesorowie Dowgiałło i Kłodziński stają się reprezentantami tych procesów integracyjnych.

Lata dziewięćdziesiąte w Polsce zmieniają nie tylko treści programowe studiów ekonomicznych, ale także podejście do praktyki gospodarowania. Strategia produkcyjna przedsiębiorstw stopniowo zostaje zastąpiona przez strategię marketingową i orientację rynkową, gdzie konsument wyznacza warunki i jakość sprzedawanego towaru. W takim systemie gospodarowania najważniejszym zasobem produkcyjnym staje się człowiek, a jego przedsiębiorczość i umiejętności decydują o sukcesie ekonomicznym. Równocześnie dochodzi do zmian wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, która oprócz wsparcia rynkowego przyjmuje formy polityki strukturalnej. Zamiast podtrzymywania cen rynkowych surowców rolniczych dochodzi do bezpośredniego wsparcia dochodów gospodarstw rolnych i takich aktywności gospodarczych, które mają charakter produkcji pozarolniczej.

Polscy ekonomiści rolni obserwują procesy restrukturyzacji polskiej gospodarki i przemiany wspólnej polityki rolnej. Zaczynają pisać o rozwoju wielofunkcyjnym obszarów wiejskich. Idea ta staje się jednym z priorytetów badawczych Profesora Marka Kłodzińskiego. Jako jeden z pierwszych badaczy i wykładowców rozumie potrzebę zmiany struktury społeczno-ekonomicznej terenów nieurbanizowanych i poszerzenia form aktywności mieszkańców wsi w Europie i w Polsce.

KATEDRA POD KIERUNKIEM PROFESORA

W 1996 roku władze Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej proponują Profesorowi Markowi Kłodzińskiemu objęcie stanowiska kierownika Katedry Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej. Rok później dochodzi do formalnego powołania Profesora na to stanowisko.

Profesor Kłodziński wprowadza do planu studiów Akademii Rolniczej przedmiot „Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich” i uzupełnia istniejące treści programowe o zagadnienia aktywizacji gospodarczo-społecznej gmin wiejskich, rozwoju przedsiębiorczości na wsi, strategicznego planowania rozwoju obszarów wiejskich. Prace badawcze realizowane w Katedrze zmieniają swój charakter, poszerzają zakres i wychodzą naprzeciw potrzebom przekształcających się polskich obszarów wiejskich.

Wskutek przeprowadzonych zmian dydaktycznych i naukowych profil Katedry determinuje jej nową nazwę: Katedra Rozwoju Obszarów Wiejskich i Gospodarki Żywnościowej. To właśnie osobowość i siła naukowa Profesora Kłodzińskiego doprowadza do stworzenia silnej, liczącej się jednostki or-

ganizacyjnej kształtującej w istotny sposób funkcjonowanie środowiska szczecińskiego.

Problemy badawcze realizowane przez Katedrę obejmują:

- ekonomiczno-społeczne uwarunkowania procesu rozwoju przygranicznych obszarów wiejskich i małych miast województwa zachodniopomorskiego,
- samorząd i instytucje lokalne w procesie aktywizacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich,
- aktywizację społeczno-gospodarczą gmin wiejskich i małych miast,
- czynniki społeczno-ekonomiczne rozwoju funkcji turystycznej obszarów wiejskich północnej części pogranicza zachodniej Polski,
- biedę wiejską i możliwości jej łagodzenia poprzez proces aktywizacji społeczno-gospodarczej,
- społeczno-gospodarcze uwarunkowania kształtowania obszarów chronionych na potrzeby ich zrównoważonego rozwoju w wybranych regionach Polski,
- kierunki i efekty rozwoju inicjatyw lokalnych oraz współpracy transgranicznej w ochronie środowiska przygranicznego północnej i wschodniej Polski,
- politykę finansową gminy a rozwój lokalny.

Oprócz problematyki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich z inicjatywy Profesora Kłodzińskiego poszerza się zakres badań Katedry na kwestie samorządu terytorialnego, problemy ubóstwa terenów wiejskich oraz współpracę transgraniczną. Wrażliwość naukowa i społeczna Profesora zwraca się ku zrównoważonemu rozwojowi wsi także na obszarach objętych bezrobociem strukturalnym. Katedra analizuje problemy środowisk popegeerskich i opracowuje scenariusze przewyższania ich zacofania.

Od początku kierowania jednostką organizacyjną Wydziału Profesor Kłodziński organizuje konferencje naukowe, stanowiące podsumowanie realizowanych projektów badawczych i będące okazją do wymiany poglądów w środowisku naukowców i praktyków gospodarczych. Oto tematyka tych konferencji w poszczególnych latach:

- 1999 – Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich na pograniczu polsko-niemieckim w świetle procesów integracyjnych z Unią Europejską
- 2000 – Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską
- 2001 – Gospodarka, człowiek, środowisko na obszarach wiejskich
- 2003 – Wiejskie obszary problemowe w województwie zachodniopomorskim i możliwości ich aktywizacji gospodarczo-społecznej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerskich
- 2004 – Wpływ zmian we wspólnej polityce rolnej na efektywność gospodarki żywnościowej. Ubezpieczenia w gospodarce żywnościowej
- 2005 – Restrukturyzacja, modernizacja i dywersyfikacja ekonomiczna gospodarstw rolnych czynnikiem rozwoju obszarów wiejskich

Oprócz organizacji konferencji naukowych Profesor Kłodziński, wykorzystując swoje kontakty międzynarodowe, podejmował współpracę z lic-

nymi ośrodkami naukowymi na całym świecie, umożliwiając całemu zespołowi wyjazdy zagraniczne i realizację ciekawych projektów badawczych.

Do najważniejszych partnerów zagranicznych należeli: Mikkel Institute for Rural Research and Training, University of Helsinki; Center for Rural Research, University of Exeter, Anglia; Rural Development Institute, Chinese Academy of Social Sciences; Instytut Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk, Moskwa.

W ramach organizacji procesu dydaktycznego i badawczego istotną rolę odgrywa współpraca z gospodarką i instytucjami odpowiedzialnymi za realizację polityki rolniczej w Polsce.

Katedra pod kierunkiem Profesora Kłodzińskiego prowadziła dwa tematy: *Rolnictwo a rozwój obszarów wiejskich w latach 2004–2005* oraz *Gospodarka, człowiek, środowisko na obszarach wiejskich*, we współpracy z Agencją Nieruchomości Rolnych oraz z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w województwie zachodniopomorskim.

Władza wdrażająca program współpracy przygranicznej – Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, była partnerem Katedry w realizacji tematu badawczego *Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich na pograniczu polsko-niemieckim w świetle procesów integracyjnych z UE*.

Kolejny projekt naukowy: *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską* koordynował Profesor Kłodziński wspólnie z Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) i Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie.

Wspólne przedsięwzięcia podejmowano także we współpracy ze Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Rolnictwa w Koszalinie, realizując szkolenia dla rolników przedsiębiorców i urzędników szczebla samorządowego w zakresie mechanizmów wspólnej polityki rolnej, wykorzystania środków pomocowych i tworzenia grup producenckich.

Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego było partnerem Katedry w ramach cyklu szkoleniowego dotyczącego efektów i doświadczeń programu SAPARD. Również Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich w Olsztynie uczestniczyło w organizacji szkoleń dla rolników i przedsiębiorców inicjowanych przez Profesora Marka Kłodzińskiego.

Profesor brał także czynny udział w tworzeniu strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego.

NAUCZYCIEL I MENTOR

Profesor dr hab. Marek Kłodziński uważa człowieka za najważniejszy czynnik wzrostu i rozwoju gospodarczego, a aktywność zespołów ludzkich stanowi Jego zdaniem klucz do osiągnięcia sukcesów ekonomicznych.

Źródłem przedsiębiorczości jest sposób myślenia i działania władz lokalnych i przedsiębiorców, a osoby przełamujące bariery i stereotypy kreowane na liderów społeczności potrafią uruchomić wiele procesów rozwojowych. Dlatego kapitał ludzki i kapitał społeczny to najcenniejsze zasoby polskich obszarów wiejskich.

skich, które powinny się stać głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego i przemian struktury społeczno-ekonomicznej. Jednocześnie Profesor Kłodziński ma szczególny dar tworzenia klimatu współpracy i zaufania dzięki niezwykłej życzliwości dla swoich współpracowników.

Jeszcze zanim rozpoczął współpracę na Akademii Rolniczej w Szczecinie pomagał jej kadrze naukowej w zdobywaniu stopni i tytułów. Integrował aktywność Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa i Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej. W jednostce Polskiej Akademii Nauk w Warszawie swoje prace doktorskie obronili: dr Agnieszka Brelik na podstawie rozprawy *Strategia doradztwa w procesie modernizacji rolnictwa w warunkach integracji z Unią Europejską* oraz dr hab. Paweł Mickiewicz, prof. nadzw., na podstawie rozprawy *Determinanty rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich w województwie zachodniopomorskim*.

Po udoskonaleniu procesu dydaktycznego w Katedrze Rozwoju Obszarów Wiejskich i Gospodarki Żywnościowej i zmianie profilu jej działalności naukowej Profesor Kłodziński przejął opiekę naukową nad czterema młodymi pracownikami tej jednostki:

- Mieczysławem Włodarczykiem, przygotowującym rozprawę *Lokalne uwarunkowania rozwoju wiejskiej przedsiębiorczości na przykładzie wybranych gmin województwa zachodniopomorskiego*,
- Martą Rzeczkowską-Owczarek, przygotowującą pracę *Samorząd i instytucje lokalne w procesie aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich*,
- Wiesławą Krupińską, pracującą nad rozprawą *Czynniki społeczno-ekonomiczne rozwoju funkcji turystycznej obszarów wiejskich północnej części pogranicza zachodniego Polski*,
- Jerzym Bielcem, przygotowującym rozprawę *Bieda wiejska i możliwości jej łagodzenia poprzez proces aktywizacji społeczno-gospodarczej (na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego)*.

Dr Marta Rzeczkowska-Owczarek i dr Jerzy Bielec obronili już swoje doktoraty i pracują jako adiunkci w Katedrze.

Oprócz promotorstwa doktoratów Profesor Kłodziński jest mentorem i doradcą kilku starszych pracowników naukowych Wydziału. Jego życzliwe uwagi i pomoc organizacyjna przyczyniły się do uzyskania tytułu naukowego profesora przez doktorów habilitowanych Jolantę Zieziule i Grzegorza Spsychalskiego. Jest to trudna do przecenienia zasługa Profesora, biorąc pod uwagę dalszy rozwój Wydziału i procedurę uzyskania pełnych praw akademickich.

Należy w tym miejscu podkreślić także to, że Profesor Marek Kłodziński, jako autorytet i wybitna osobowość naukowa w centralnych gremiach naukowych, stwarza przychylną atmosferę dla środowiska szczecińskiego i pełni w sposób wyjątkowo skuteczny funkcję ambasadora Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej.

W odniesieniu do działalności dydaktycznej Katedry Profesor sprawuje opiekę merytoryczną nad studium podyplomowym „Projektowanie i Zarządzanie Projektami Finansowymi ze Środków Unii Europejskiej i Banku Światowego –

Eko-Finanse”. Był także recenzentem pracy doktorskiej dr. Sławomira Kalinowskiego, która została obroniona na Wydziale w 2006 roku.

Wykłady prowadzone przez Profesora Marka Kłodzińskiego charakteryzują się najwyższym poziomem merytorycznym i pedagogicznym, a ich walor szczególnie wynika z prezentacji dorobku naukowego w procesie dydaktycznym.

Profesor napisał podręcznik *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich*, który stanowi kompendium wiedzy na tematy poruszane w toku zajęć ze studentami.

Podczas swojej aktywności zawodowej Profesor uczestniczył na Wydziale w pracach Komisji Oceniających Rozwój Naukowy, gdzie zawsze wyróżniał się swoim wyważonym i racjonalnym głosem, który miał moc motywującą i wspierającą wielu pracowników naukowych ośrodka szczecińskiego. Uczestniczył także w pracach Ogólnouczelnianej Komisji do spraw Odwołań, zawsze podkreślając rolę człowieka w zasobach organizacji.

PODSUMOWANIE

Rozwój Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej w Szczecinie był możliwy dzięki wysiłkom wielu wspólnych ludzi – przede wszystkim nauczycieli akademickich. Niektórzy z nich wnieśli szczególnie wkład w kształt współczesny tego ośrodka ekonomiki rolnictwa i obszarów wiejskich.

Bez wątplenia do tej wąskiej grupy kreatywnych profesorów zaliczyć trzeba Profesora zwyczajnego dr. hab. Marka Kłodzińskiego. Wybitna postać ekonomisty rozwoju obszarów wiejskich wniosła bowiem ożywcze i nowatorskie myśli naukowe, a jednocześnie przyczyniła się do wzrostu prestiżu szczecińskiej ekonomiki agrobiznesu w kraju i za granicą.

Profesor Kłodziński to człowiek wyjątkowy, o osobowości pełniej uroku osobistego, szlachetności w działaniu i otwartości na najcenniejsze wartości tego świata. Potrafi łączyć racjonalność myślenia naukowego z pięknym sercem dla bliźnich, których spotyka na drodze zawodowej i osobistej. Nigdy nie odmawia porady, wsparcia czy konsultacji zarówno studentom, jak i starszym pracownikom.

Z wielkim szacunkiem odnosi się do kolegów, współpracowników czy podwładnych, widząc w nich to co dobre i wartościowe. Wkłada także wiele serca w pracę społeczną na rzecz całego środowiska akademickiego Pomorza Zachodniego.

Gdy odniesiemy osobowość Profesora Kłodzińskiego do dylematu życiowego postawionego w monologu Hamleta i zapytamy, czy znosi On pociski losu, czy walczy z morzem zgrzyot, to bez wahania odpowiemy tak: to człowiek czynu i podejmowanych wyzwań, walczący o dobro wspólne i każdego napotkanego bliźniego. I co ciekawe – Jego wysiłki i boje zwykle kończą się sukcesami w postaci wymienianych wyników naukowych i tworzenia sprawnych zespołów ludzkich.

Nie sposób przecenić wkładu Profesora Kłodzińskiego w rozwój i działalność Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej. Bez Jego osobowości, talentu organizacyjnego i twórczości naukowej byłaby to zupełnie inna instytucja dydaktyczno-badawcza. Brakowałoby jej projektów dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i socjologicznych aspektów produkcji rolniczej. Ale przede wszystkim brakowałoby jej ducha intelektualnej i emocjonalnej aktywności, który wnosi wraz z doświadczeniem i mądrością Profesor Marek Kłodziński.

Dziękujemy Panie Profesorze za wszystko i... prosimy o jeszcze!